İNNOVATİV İNKİŞAF MODELİ
INNOVATIVE DEVELOPMENT MODEL
ИННОВАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ

UOT 332.024.2

Sevda Hidayət qızı Axundova
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin nəzdində
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Kollecinin direktor müavini
https://orcid.org/0000-0001-9192-2307
E-mail: Sevda.appp@icloud.com
https://doi.org/10.69682/arti.2026.93(3).210-216

HEYDƏR ƏLİYEVİN TƏHSİL KONSEPSİYASI ƏSASINDA ORTA İXTİSAS TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNİN İNNOVATİV İNKİŞAF MODELİ

Sevda Hidayat Akhundova
deputy director of the Azerbaijan State Pedagogical College
under Azerbaijan State Pedagogical University

INNOVATIVE DEVELOPMENT MODEL OF SECONDARY SPECIALIZED EDUCATION INSTITUTIONS BASED ON HEYDAR ALIYEV'S EDUCATIONAL CONCEPT

Севда Хидайят гызы Ахундова
заместитель директора Азербайджанского Государственного Педагогического Колледжа при
Азербайджанского Государственного Педагогического Университета

ИННОВАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ СРЕДНИХ СПЕЦИАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ НА ОСНОВЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОНЦЕПЦИИ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Xülasə. Bu məqalədə Ümummilli Lider Heydər Əliyev təhsil konsepsiyası əsasında orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişaf modeli kompleks şəkildə təhlil edilmişdir. Tədqiqat çərçivəsində müasir dövrdə təhsil sisteminin qarşısında duran əsas çağırışlar, xüsusilə əmək bazarının tələblərinə uyğun kadr hazırlığı, rəqəmsallaşma və təhsilin keyfiyyətinin artırılması məsələləri araşdırılmışdır. Məqalədə Ulu Öndərin təhsil siyasətinin nəzəri əsasları, onun milli təhsil sisteminin formalaşmasına və inkişafına təsiri şərh olunmuşdur.

Eyni zamanda orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişaf modeli nəzəri və praktik baxımdan təhlil edilmiş, bu modelin əsas komponentləri – modul və kompetensiya əsaslı tədris proqramları, dual təhsil sistemi, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi və işəgötürənlərlə əməkdaşlıq kimi istiqamətlər sistemli şəkildə izah olunmuşdur. Beynəlxalq təşkilatların (UNESCO, OECD, World Bank) yanaşmaları əsasında dünya təcrübəsi müqayisəli şəkildə qiymətləndirilmişdir.

Məqalədə, həmçinin Azərbaycan təcrübəsi xüsusi olaraq araşdırılmış, dövlət strategiyaları və normativ-hüquqi sənədlər əsasında orta ixtisas təhsil müəssisələrində həyata keçirilən islahatların nəticələrinin təhlili aparılmışdır. Müəyyənləşdirilmişdir ki, innovativ inkişaf modelinin tətbiqi təhsil sisteminin keyfiyyətini yüksəldir, məzunların əmək bazarına inteqrasiyasını sürətləndirir və insan kapitalının inkişafına müsbət təsir göstərir. Nəticə etibarilə, Heydər Əliyevin təhsil konsepsiyası müasir şəraitdə orta ixtisas təhsil sisteminin dayanıqlı və rəqabətqabiliyyətli inkişafının əsasını təşkil edir.
Açar sözlər: *orta ixtisas təhsil müəssisələri, innovativ inkişaf, insan kapitalı*

Abstract. This article analyzes the innovative development model of vocational and secondary specialized education institutions based on the educational concept of Heydar Aliyev's. The study examines the key challenges faced by modern education systems, including the need for skilled workforce development aligned with labor market demands, digital transformation, and quality improvement in

education. The theoretical foundations of Heydar Aliyev's educational policy and its role in shaping the national education system are discussed in detail.

The paper also provides a comprehensive analysis of the innovative development model of vocational education institutions. The main components of this model—competency-based curricula, modular education systems, dual education approaches, integration of digital technologies, and cooperation with employers—are systematically explored. Furthermore, international practices and recommendations from global organizations such as UNESCO, OECD, and the World Bank are evaluated comparatively.

In addition, the article focuses on Azerbaijan's experience, highlighting the implementation of state strategies and legal frameworks in the development of vocational education institutions. The findings indicate that the adoption of innovative development models enhances educational quality, improves graduates' employability, and contributes to human capital development. Overall, the study concludes that Heydar Aliyev's educational concept remains a fundamental basis for the sustainable and competitive development of vocational education systems in modern conditions.

Keywords: *vocational education, innovative development, human capital*

Аннотация. В данной статье комплексно анализируется инновационная модель развития средних специальных учебных заведений на основе образовательной концепции Гейдара Алиева. В рамках исследования рассматриваются ключевые вызовы современной системы образования, включая подготовку кадров в соответствии с требованиями рынка труда, цифровизацию и повышение качества образования. Подробно раскрываются теоретические основы образовательной политики Гейдара Алиева и ее влияние на формирование национальной системы образования. Особое внимание уделено анализу инновационной модели развития средних специальных учебных заведений. В статье системно рассматриваются основные компоненты данной модели: модульные и компетентностные образовательные программы, дуальная система обучения, внедрение цифровых технологий, а также сотрудничество с работодателями. Был проведен сравнительный анализ международного опыта с учетом рекомендаций таких организаций, как UNESCO, OECD и Всемирный банк. Кроме того, в статье исследуется опыт Азербайджана, в частности реализация государственных стратегий и нормативно-правовой базы в сфере профессионального образования. Результаты исследования показывают, что внедрение инновационной модели способствует повышению качества образования, улучшает трудоустройство выпускников и оказывает положительное влияние на развитие человеческого капитала. В целом делается вывод, что образовательная концепция Гейдара Алиева является основой устойчивого и конкурентоспособного развития системы профессионального образования.

Ключевые слова: *среднее специальное образование, инновационное развитие, человеческий капитал*

GİRİŞ

Müasir dövrdə qlobal iqtisadiyyatın bilik və innovasiya əsaslı inkişaf mərhələsinə keçidi təhsil sisteminin bütün pillələrində, xüsusilə orta ixtisas təhsil müəssisələrində struktur və məzmun baxımından köklü dəyişiklikləri zəruri etmişdir. İnsan kapitalının formalaşması və əmək bazarının tələblərinə uyğun kadr hazırlığının təmin olunması baxımından peşə-ixtisas təhsili sisteminin rolu daha da artmışdır. Bu kontekstdə Azərbaycanın təhsil siyasətində strateji yanaşmaların əsasını təşkil edən Heydər Əliyev irsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Ulu Öndərin müəyyən etdiyi dövlətçilik və təhsil fəlsəfəsi müasir təhsil sisteminin inkişaf istiqamətlərini müəyyən edən fundamental nəzəri baza kimi çıxış edir [1, s. 45].

Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə təhsil sahəsində həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət milli kadr potensialının gücləndirilməsi, təhsil infrastrukturunun yenilənməsi və təhsilin məzmununun müasirləşdirilməsi kimi prioritet istiqamətləri əhatə etmişdir. Bu siyasətin əsas xüsusiyyətlərindən biri təhsilin iqtisadi inkişafla üzvi əlaqədə nəzərdən keçirilməsi və əmək bazarının tələblərinə uyğun peşəkar mütəxəssis hazırlığının təmin edilməsidir [2, s. 78]. Xüsusilə orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafı ölkənin sənaye və xidmət sektorlarının dayanıqlı inkişafında mühüm rol oynayan kadr bazasının formalaşdırılması baxımından strateji əhəmiyyət daşımışdır.

Müasir mərhələdə Azərbaycanın təhsil siyasəti Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası çərçivəsində davam etdirilərək innovativ və rəqabətqabiliyyətli təhsil modelinin formalaşdırılmasına yönəlmişdir. Bu sənəddə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdiril-

məsi və peşə-ixtisas təhsilinin əmək bazarı ilə inteqrasiyasının gücləndirilməsi əsas prioritetlər kimi müəyyən edilmişdir [4, s.12]. Eyni zamanda, *"Peşə təhsili və təlimi haqqında" Qanun* peşə təhsili sistemində institusional islahatların həyata keçirilməsi və müasir standartlara uyğunlaşdırılması üçün hüquqi baza yaratmışdır [5, s.9].

Beynəlxalq təcrübə də göstərir ki, innovativ iqtisadiyyat şəraitində orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafı yalnız ənənəvi tədris metodlarının təkmilləşdirilməsi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda rəqəmsallaşma, praktikyönlü təlim və əmək bazarı ilə sıx əməkdaşlıq kimi komponentlərin inteqrasiyasını tələb edir. Bu baxımdan, UNESCO və OECD kimi beynəlxalq təşkilatların tövsiyələri peşə-ixtisas təhsilinin modernləşdirilməsi üçün mühüm metodoloji çərçivə təqdim edir [10, s.25; 11, s.34].

Beləliklə, qeyd olunan nəzəri və praktik yanaşmalar əsasında tədqiqatın aktuallığı ondan ibarətdir ki, Heydər Əliyevin təhsil konsepsiyası ilə müasir innovativ inkişaf meyilləri arasında qarşılıqlı əlaqənin elmi əsaslarla təhlili orta ixtisas təhsil müəssisələrinin daha səmərəli fəaliyyət modelinin formalaşdırılmasına imkan yaradır. Məqalənin məqsədi məhz bu konseptual yanaşmanı əsas götürərək orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişaf modelinin nəzəri-metodoloji əsaslarını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

Heydər Əliyevin təhsil konsepsiyasının nəzəri əsasları və orta ixtisas təhsilinə təsiri

Müasir Azərbaycan təhsil sisteminin formalaşmasında Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilmiş strateji yanaşmalar mühüm nəzəri və metodoloji baza rolunu oynayır. Onun təhsil konsepsiyası yalnız biliklərin ötürülməsi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda milli dövlətçilik ideologiyasının, insan kapitalının və sosial-iqtisadi inkişafın əsas təminatçısı kimi çıxış edir. Bu yanaşma təhsili cəmiyyətin inkişafının aparıcı amili kimi dəyərləndirir və bütün təhsil pillələrinin, o cümlədən orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafında sistemli və məqsədyönlü siyasətin həyata keçirilməsini zəruri edir [1, s.52].

Heydər Əliyevin təhsil siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri təhsilin iqtisadi inkişafla sıx inteqrasiyasıdır. Bu kontekstdə orta ixtisas təhsil müəssisələri əmək bazarının tələblərinə uyğun ixtisaslı kadrların hazırlanmasında mühüm rol oynayır. Onun çıxış və nitqlərində dəfələrlə vurğulandığı kimi, təhsil sistemi ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının ayrılmaz tərkib hissəsi olmalı və istehsal sahələrinin ehtiyaclarına cavab verən kadr potensialı formalaşdırmalıdır [2, s.83]. Bu yanaşma müasir dövrdə peşə-ixtisas təhsilinin prioritet istiqamətə çevrilməsinin əsasını qoymuşdur.

Digər mühüm nəzəri aspekt təhsilin milli-mənəvi dəyərlər üzərində qurulmasıdır. Heydər Əliyev təhsilin yalnız texniki biliklərin ötürülməsi deyil, eyni zamanda vətəndaşlıq mövqeyinin, milli kimliyin və sosial məsuliyyətin formalaşdırılması nəzəri aspekt təhsilin milli-mənəvi dəyərlər üzərində qurulmasıdır. Heydər Əliyev təhsilin yalnız texniki biliklərin ötürülməsi deyil, eyni zamanda vətəndaşlıq mövqeyinin, milli kimliyin və sosial məsuliyyətin formalaşdırılması funksiyasını daşıdığını qeyd etmişdir. Bu baxımdan orta ixtisas təhsil müəssisələri yalnız peşəkar mütəxəssis deyil, həm də yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik vətəndaşların yetişdirilməsində mühüm rol oynayır [1, s. 60].

Müstəqillik dövründə həyata keçirilən təhsil islahatları da məhz bu konseptual yanaşmaya əsaslanaraq formalaşdırılmışdır. Xüsusilə Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası çərçivəsində təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, idarəetmənin səmərəliliyinin artırılması və təhsil sisteminin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması əsas prioritetlər kimi müəyyən edilmişdir [4, s.14]. Bu strategiya orta ixtisas təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin yenidən qurulması, onların əmək bazarı ilə əlaqələrinin gücləndirilməsi və innovativ tədris metodlarının tətbiqi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bununla yanaşı, *"Peşə təhsili və təlimi haqqında" Qanun* orta ixtisas təhsil sistemində institusional islahatların həyata keçirilməsi üçün hüquqi baza yaratmışdır. Bu qanun peşə təhsilinin məzmununun yenilənməsi, modul əsaslı təlim proqramlarının tətbiqi və işəgötürənlərlə əməkdaşlığın genişləndirilməsi kimi mühüm istiqamətləri əhatə edir [5, s.11]. Beləliklə, Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi strateji kurs müasir qanunvericilik və dövlət proqramları vasitəsilə davam etdirilərək orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafında əsas istiqamətverici rol oynayır.

Nəticə etibarilə, Heydər Əliyevin təhsil konsepsiyası orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafında kompleks yanaşmanı – iqtisadi tələblərə uyğunluq, milli-mənəvi dəyərlərin qo-

runması və innovativ inkişafın təmin olunmasını – özündə birləşdirir. Bu konseptual əsaslar müasir dövrdə peşə-ixtisas təhsilinin rəqabətqabiliyyətli və dayanıqlı inkişaf modelinin formalaşdırılması üçün mühüm nəzəri baza kimi çıxış edir.

Orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişaf modeli və beynəlxalq təcrübə

Müasir dövrdə bilik iqtisadiyyatının sürətli inkişafı orta ixtisas təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində keyfiyyətcə yeni mərhələnin başlanmasını şərtləndirmişdir. Bu mərhələ yalnız tədris prosesinin təkmilləşdirilməsi ilə deyil, bütövlükdə təhsil sisteminin innovativ transformasiyası ilə xarakterizə olunur. Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən edilmiş təhsil siyasəti prinsipləri – sistemlilik, iqtisadiyyatla inteqrasiya və milli prioritetlərə uyğunluq – bu transformasiyanın nəzəri əsasını təşkil edir [1, s.70].

İnnovativ inkişaf modeli çərçivəsində orta ixtisas təhsil müəssisələri yalnız bilik ötürən institut deyil, eyni zamanda əmək bazarının tələblərinə uyğun çevik və adaptiv insan kapitalı formalaşdıran sistem kimi çıxış edir. Bu modelin əsas xüsusiyyətlərindən biri təhsil prosesinin praktik yönümlülüyünün artırılması və istehsalatla inteqrasiyanın gücləndirilməsidir. Belə yanaşma tələbələrin peşə bacarıqlarını real iş mühitində formalaşdırmağa imkan verir və onların məşğulluq səviyyəsini yüksəldir [5, s.15].

Beynəlxalq təcrübədə bu istiqamətdə ən effektiv yanaşmalardan biri dual təhsil modelidir. Bu modeldə təhsil müəssisəsi ilə işəgötürənlər arasında sıx əməkdaşlıq qurulur və tələbələr paralel olaraq həm nəzəri biliklər, həm də praktik bacarıqlar əldə edirlər. OECD və UNESCO tərəfindən aparılan tədqiqatlar göstərir ki, bu model gənclərin əmək bazarına keçidini sürətləndirir və işsizlik səviyyəsinin azalmasına müsbət təsir göstərir [11, s.45; 10, s.33].

Digər mühüm istiqamət rəqəmsallaşmadır. Rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi təhsil prosesində fərdiləşdirilmiş öyrənmə imkanlarını genişləndirir, interaktiv tədris mühitini formalaşdırır və innovativ bacarıqların inkişafını təmin edir. Bu baxımdan orta ixtisas təhsil müəssisələrində elektron təhsil platformalarının tətbiqi, simulyasiya proqramlarının istifadəsi və texnoloji laboratoriyaların yaradılması innovativ inkişaf modelinin ayrılmaz tərkib hissəsidir [9, s.61].

Aşağıdakı cədvəldə innovativ inkişaf modelinin əsas komponentləri və onların orta ixtisas təhsilinə təsiri sistemli şəkildə təqdim olunur:

Cədvəl 1. Orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişaf modelinin əsas komponentləri və təsirləri

Komponentlər	Məzmunu	Təhsil sisteminə təsiri	Əmək bazarına təsiri
Tədris proqramlarının modernləşdirilməsi	Modul və səriştəəsaslı proqramlar	Təhsilin keyfiyyətinin yüksəlməsi	İxtisaslı və çevik kadrların hazırlanması
Dual təhsil sistemi	Təhsil + istehsalat inteqrasiyası	Praktik bacarıqların inkişafı	Məşğulluq səviyyəsinin artması
Rəqəmsallaşma	E-learning, simulyasiya, texnoloji alətlər	İnnovativ öyrənmə mühiti	Rəqəmsal bacarıqların formalaşması
İşəgötürənlərlə əməkdaşlıq	Müəssisələrlə birgə proqramlar	Təhsil-istehsalat əlaqəsinin güclənməsi	Tələbələrin işlə təmin olunması
İdarəetmənin təkmilləşdirilməsi	Keyfiyyət təminatı və monitorinq	Səmərəli idarəetmə sistemi	Resursların səmərəli istifadəsi

Mənbə: [5; 9; 10; 11] əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Beləliklə, təqdim olunan innovativ model orta ixtisas təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin kompleks şəkildə yenilənməsini təmin edir və bu yanaşma Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası ilə müəyyən edilmiş prioritet istiqamətlərlə tam uzlaşır [4, s.19]. Nəticədə, bu modelin tətbiqi ölkədə rəqabətqabiliyyətli insan kapitalının formalaşdırılmasına və iqtisadi inkişafın davamlılığının təmin olunmasına xidmət edir.

3. Azərbaycan təcrübəsində orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişafının praktik tətbiqi və perspektivləri

Müasir mərhələdə Azərbaycanda orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafı dövlətin sosial-iqtisadi strategiyasının mühüm tərkib hissəsi kimi çıxış edir. Bu istiqamətdə həyata keçirilən

islahatlar Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən edilmiş təhsil siyasətinin davamı olmaqla yanaşı, müasir qlobal çağırışlara uyğun innovativ yanaşmaların tətbiqini əhatə edir. Xüsusilə insan kapitalının inkişafı, əmək bazarının tələblərinə uyğun kadr hazırlığı və rəqəmsallaşma proseslərinin sürətləndirilməsi əsas prioritetlər kimi çıxış edir [1, s.74].

Azərbaycanda orta ixtisas təhsil sistemində aparılan islahatlar əsasən normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, tədris proqramlarının modernləşdirilməsi və idarəetmə mexanizmlərinin yenilənməsi istiqamətlərində həyata keçirilmişdir. Bu baxımdan Peşə təhsili və təlimi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu peşə təhsilinin müasir tələblərə uyğun qurulması üçün əsas hüquqi baza yaratmışdır. Qanunda modul əsaslı təhsil proqramlarının tətbiqi, işəgötürənlərlə əməkdaşlığın genişləndirilməsi və təhsil prosesində praktik bacarıqların artırılması kimi mühüm istiqamətlər müəyyən edilmişdir [5, s.17].

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası çərçivəsində orta ixtisas təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin keyfiyyətcə yeni mərhələyə keçirilməsi məqsədilə innovativ idarəetmə modelləri tətbiq olunmuşdur. Bu strategiya təhsil sisteminin rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması, beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması və əmək bazarı ilə inteqrasiyanın gücləndirilməsini əsas hədəf kimi müəyyən edir [4, s.21].

Beynəlxalq təşkilatların qiymətləndirmələrinə əsasən, Azərbaycanda peşə-ixtisas təhsilində son illərdə müsbət dinamika müşahidə olunur. World Bank və OECD hesabatlarında qeyd olunur ki, ölkədə təhsil proqramlarının yenilənməsi və praktik yönümlü təlimin genişləndirilməsi əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşmanı sürətləndirmişdir [12, s.95; 11, s.48].

Aşağıdakı cədvəldə Azərbaycanda orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişafını xarakterizə edən əsas istiqamətlər və onların nəticələri sistemləşdirilmişdir:

Cədvəl 2. Azərbaycanda orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişaf istiqamətləri və nəticələri

İstiqamətlər	**Həyata keçirilən tədbirlər**	**Əldə olunan nəticələr**	**Perspektivlər**
Normativ-hüquqi baza	Yeni qanunlar və strategiyalar	Sistemli inkişaf təmin olunub	Hüquqi bazanın daha da təkmilləşdirilmə-si
Tədris proqramları	Modul və səriştəəsaslı proqramlar	Təhsil keyfiyyəti yüksəlib	Beynəlxalq standartlara tam uyğunlaşma
Dual təhsil modeli	İşəgötürənlərlə əməkdaşlıq	Praktik bacarıqlar artıb	Əmək bazarı ilə daha sıx inteqrasiya
Rəqəmsallaşma	Elektron təhsil və platformalar	Tədrisin səmərəliliyi yüksəlib	Rəqəmsal innovasiyaların geniş tətbiqi
Kadr hazırlığı	Müasir ixtisasların yaradılması	Rəqabətqabiliyyətli kadrlar formalaşıb	Yeni ixtisasların inkişafı

Mənbə: [4; 5; 11; 12] əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Beləliklə, Azərbaycanda orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişafı kompleks yanaşma əsasında həyata keçirilir və bu proses Heydər Əliyev irsinin müasir şəraitdə uğurlu tətbiqi kimi qiymətləndirilə bilər. Aparılan islahatlar nəticəsində təhsil sisteminin keyfiyyəti yüksəlmiş, əmək bazarı ilə əlaqələr güclənmiş və insan kapitalının inkişafı üçün əlverişli şərait formalaşmışdır.

Nəticə etibarilə, innovativ inkişaf modelinin davamlı tətbiqi orta ixtisas təhsil müəssisələrinin gələcək inkişaf perspektivlərini daha da genişləndirir və Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının reallaşdırılmasında mühüm rol oynayır.

NƏTİCƏ

Aparılmış tədqiqat göstərir ki, müasir dövrdə orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafı yalnız daxili institusional islahatlarla deyil, eyni zamanda milli təhsil siyasətinin strateji əsasları ilə sıx bağlıdır. Bu baxımdan Heydər Əliyev tərəfindən formalaşdırılmış təhsil konsepsiyası orta ixtisas təhsil sisteminin innovativ inkişafı üçün fundamental nəzəri və metodoloji baza kimi çıxış edir. Onun müəyyən etdiyi prinsiplər – təhsilin iqtisadiyyatla inteqrasiyası, mil-

li-mənəvi dəyərlərə əsaslanması və insan kapitalının prioritet kimi qəbul edilməsi – müasir təhsil siyasətində öz aktuallığını qoruyub saxlayır.

Tədqiqat nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişaf modeli kompleks yanaşma əsasında formalaşır və bu modelin əsas komponentləri kimi tədris proqramlarının modernləşdirilməsi, dual təhsil sisteminin tətbiqi, rəqəmsallaşma proseslərinin genişləndirilməsi və əmək bazarı ilə inteqrasiyanın gücləndirilməsi çıxış edir. Bu istiqamətlər üzrə həyata keçirilən tədbirlər təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, praktik bacarıqların inkişafına və məzunların məşğulluq imkanlarının genişlənməsinə əhəmiyyətli təsir göstərir.

Azərbaycan təcrübəsi göstərir ki, dövlət tərəfindən qəbul olunmuş strateji sənədlər və normativ-hüquqi baza orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafında mühüm rol oynayır. Xüsusilə Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası və "Peşə təhsili və təlimi haqqında" qanun çərçivəsində həyata keçirilən islahatlar təhsil sisteminin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasına və innovativ inkişaf modelinin tətbiqinə geniş imkanlar yaratmışdır. Bu proses nəticəsində təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində çeviklik artmış, əmək bazarı ilə əlaqələr güclənmiş və kadr hazırlığının keyfiyyəti yüksəlmişdir.

Eyni zamanda beynəlxalq təcrübə ilə müqayisə göstərir ki, innovativ inkişaf modelinin davamlı tətbiqi üçün təhsil müəssisələri ilə işəgötürənlər arasında əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqinin dərinləşdirilməsi və idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi zəruridir. Bu istiqamətlər üzrə görüləcək tədbirlər orta ixtisas təhsil müəssisələrinin rəqabətqabiliyyətliliyini artırmaqla yanaşı, ölkənin ümumi iqtisadi inkişafına da müsbət təsir göstərəcəkdir.

Nəticə olaraq qeyd etmək olar ki, Heydər Əliyevin təhsil konsepsiyası əsasında formalaşan innovativ inkişaf modeli orta ixtisas təhsil müəssisələrinin dayanıqlı və səmərəli fəaliyyətini təmin edən əsas istiqamətverici mexanizm kimi çıxış edir. Bu modelin ardıcıl və sistemli şəkildə tətbiqi Azərbaycanın insan kapitalının inkişafına, əmək bazarının tələblərinə uyğun kadr hazırlığına və ümumilikdə milli iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsinə mühüm töhfə verəcəkdir.

Problemin aktuallığı. Müasir dövrdə əmək bazarının tələblərinin sürətlə dəyişməsi orta ixtisas təhsil müəssisələrinin innovativ inkişafını zəruri edir. Heydər Əliyev təhsil konsepsiyasının bu prosesdə tətbiqi mövzunun elmi və praktik baxımdan aktuallığını daha da artırır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Tədqiqatın nəticələri orta ixtisas təhsil müəssisələrində tədris proqramlarının modernləşdirilməsi və idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi üçün istifadə oluna bilər. Eyni zamanda, əldə olunan nəticələr əmək bazarına uyğun kadr hazırlığının artırılmasına və təhsil siyasətinin effektivliyinin yüksəldilməsinə xidmət edir.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə Heydər Əliyevin təhsil konsepsiyası ilə müasir innovativ təhsil modelləri arasında qarşılıqlı əlaqə sistemli şəkildə təhlil edilmişdir. Bundan əlavə, orta ixtisas təhsil müəssisələrinin inkişafı üçün inteqrativ və kompleks innovativ model elmi əsaslarla təklif olunmuşdur.

Ədəbiyyat

1. Əliyev H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir. I-XX cildlər. / –Bakı: Azərnəşr, –1997. –2003. –8000 s.
2. Heydər Əliyev. Azərbaycan təhsilinin inkişafı ilə bağlı çıxışlar, nitqlər və müsahibələr. / –Bakı: Təhsil, –2004. –256 s.
3. Azərbaycan Respublikası. Təhsil haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. –Bakı: Qanun, –2009. –32 s.
4. Azərbaycan Respublikası Prezidenti. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. –Bakı, 2013. –40 s.
5. Azərbaycan Respublikası. Peşə təhsili və təlimi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. –Bakı: Qanun, –2018. –28 s.
6. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi. Peşə təhsili sisteminin inkişaf konsepsiyası. –Bakı, 2019. –85 s.
7. Abbasov A.N. Milli təhsil sisteminin inkişaf problemləri və perspektivləri / A.N. Abbasov. –Bakı: Elm, –2016. –340 s.
8. Həsənov T.G. Təhsil menecmenti və innovativ inkişaf modelləri / T.G. Həsənov –Bakı: UNEC nəşriyyatı, –2019. –312 s.

9. UNESCO. Revisiting Global Trends in TVET: Reflections on Theory and Practice. –Paris: UNESCO, –2015. – 320 p.
10. UNESCO. Strategy for Technical and Vocational Education and Training (TVET) 2022–2029. –Paris: UNESCO, –2022. –80 p.
11. OECD. Education Policy Outlook: Azerbaijan. –Paris: OECD Publishing, –2020. –120 p.
12. World Bank. Azerbaijan – Building Skills for the Future: Education Sector Analysis. –Washington DC: World Bank, –2018. –210 p.

Redaksiyaya daxil olmuşdur: 23.04.2026